

Якось уночі, наприкінці п'ятдесятих років, у міському парку Відня стався напад з метою пограбування. В одного перехожого вчепилися такі особи: Райнер Марія Вітковскі і його сестра-близнючка Анна Вітковскі, Софі Пахгофен, у минулому фон Пахгофен, і Ганс Зепп. Райнер Марія Вітковскі названий іменем Райнера Марії Рільке. Всім десь близько вісімнадцяти, Ганс Зепп на кілька років старший, однак і йому ще далеко до зрілості. З обидвох дівчат Анна зловистіша. Виражається це в тому, що до жертви вона підступає передусім спереду. Потрібна неабияка відвага, щоб роздряпати обличчя людині, котра бачить тебе перед собою (хоча вона побачить небагато, бо навколо темрява), ба прагнути влучити в очні яблука. Адже очі — дзеркало душі, яке по можливості має залишатися неушкодженим. Інакше подумують, що ця душа пропадає.

Саме Анна мала б залишити чоловіка у спокої, позаяк його характер ліпший, ніж Аннин. Бо він — жертва. Анна ж — винуватиця. Жертва завжди краща, вона невинна. Правда, станом на цей час усе ще живе безліч невинних винуватців. Вони, віддаючись воєнним спогадам, привітно поглядають на публіку із заквітчаних підвіконь, кивають або обіймають високі посади. Стовбичать серед вазонів герані. Нарешті треба все простити і забути, аби почати зовсім по-новому.

Згодом, коли мудрий по шкоді, стає відомо, що жертва була прокурисом в одній невеликій фірмі. Жертва провадила напрочуд затишне життя, ведучи до дрібниць упорядковане хатнє господарство, до чого в Анни особлива відраза. Чистота не в її вдачі, внутрішньо і зовнішньо спаскуджений.

Молоді люди заволодівають портмоне чоловіка. Попри це його ще й жахливо збивають.

Анна місить напропале і думає, як добре, що нарешті може виплеснути назовні люту ненависть, а не мусить спрямовувати її всередину себе, де їй не місце. «Непогано ще й збагатитися. Сподіваюся, там багато (насправді ж не дуже)». Так само й Ганс молотить кулаками, що звикли до фізичної праці. Як чоловік він обмежується чоловічими різновидами насильства: ударами кулаком під ребро і підступними ударами головою (йде на таран); копняки в гомілку, відомі кожному лихою славою, він залишає на Софі, яка вдається до них знову і знову. Немов, почергово змінюючи один одного, виштовхуються поршні складної машини.

— Скидалося на те, ніби ти не хотіла забруднювати руки, перекладаючи справу на ноги, — скаже їй потім Райнер і ніжно обійме її. Однак, отримавши копняка в надколінник, відлетить від неї геть із приглушеним отруйним шипінням. Їй це не до вподоби.

Райнер, який вважає себе одним-єдиним другом Софі (через те він і обійняв її), нишпорить в одязі жертви в пошуках портмоне, знаходить його не відразу (але все ж дістає його). Тоді завдає чоловікові, який вже майже не обороняється, удар коліном у живіт, у відповідь на що жертва булькоче і випускає з рота цівку слизу. Крови не видно, бо надто темно.

— Брутальність щодо беззахисного зайва, — каже Софі і вчіплюється у волосся жертви, яка валяється на землі, аж розлітаються пасма.

— Якраз зайве — найкраще, — каже Райнер, який воліє битися ще. Ми так домовлялися. Принцип полягає саме у зайвому.

— Як на мене, то краще необхідне, — каже Ганс, особливому полюбляючи гроші, і придивляється до портмоне.

— Гроші не важливі, — плює на портмоне Райнер. — Як гадаєш, тут сотнями чи тисячами?

— Наш принцип полягає не в грошах, — спалахує Софі, у батьків якої їх без ліку, а вона біситься від достатку.

Ганс, з якого вусібіч летить піт, продовжує лупцювати жертву, як бездушна машина, що вбиває душу і в інших.

Брату і сестрі він здається саме таким: машиною. Весь час Анна вважала, що ця машина гарна, Софі теж скоро так буде вважати. Тут, можливо, посіяне зерно незгоди. Гансові кулаки б'ють, як ковадла, злітаючи вгору, щоб набрати нового розмаху. Ой, — тихо стогне жертва, майже не маючи для цього сил. І: — Поліція! Але ніхто не чує. Цей погук спонукає Анну засадити ногою чоловікові в яйця, позаяк вона в принципі налаштована проти поліції, як усі анархісти. Чоловік злякано втихає, згинається навпіл і погойдується, доки остаточно не завмирає. Гроші й так вже в них.

Анна відриває Ганса, який знавісніло молотить кулаками, від прокуриста і тягне його геть. Власне, вже чути кроки перехожих. Що тут можна робити в цю пізню годину? Котрогось дня з ними станеться достоту те саме.

З горянок гімназистів і робітника виривається хрипле дихання, коли вони щодуху мчать і звертають на Йоганнесгассе, минаючи Віденську консерваторію, звідки назустріч їм вириваються сплески духових і смичкових інструментів (і де Анна навчається грі на фортепіано), і з шумом проносяться повз них. Там саме час оркестрових репетицій, їх завжди проводять у пізню пору, щоб грати в оркестрі могли і ті, хто працює.

— Зараз найкраще повернути на Кертнерштрассе, де повно люду, — пихтить Софі, — щоб розчинитися в нічному натовпі (там і справді людно). — Ми не зможемо розчинитися в жодому натовпі, бо випираємо з маси, хоч би де були (Анна). — Нам не потрібно ховатися, слід діяти відкрито, бо цим самим ми виявляємо нашу відданість принципам застосування насильства до будь-кого без винятку (Райнер). — Ти йолоп (Ганс).

Анна більше нічого не каже, а лише замислено злизує з правої, ударної руки піт і кров жертви, за що Райнер удостоює її схвальним поглядом, від чого Софі трохи гидко, а Ганс б'є її по пальцях. — Порося ти.

Анну тіпає від злоти, яка, мабуть, коріниться в конфлікті поколінь, і найбільше їй хочеться розтрити освітлені вітрини крамниць на розкішному віденському бульварі. Їй страшенно хотілося б мати все, що виставлено у тих вітринах, але ж кишенькових грошей на це не вистачить. Тому

доводиться підробляти в такий спосіб. Вона шаленіє від заздрощів, коли бачить, що в однокласниці новий костюм з білою блузкою або нові туфлі на шпильці. На це вона каже ось що: — Мені хочеться блювати, коли бачу цих вичепурених дівуль. Вони в тих своїх тупих лахах, такі обмежені і геть без мізків. Натомість вона ходить лише в зашмульганих джинсах і чоловічих пуловерах, що на кілька розмірів більші, щоб її внутрішня настанова мала зовнішній вияв. Психіатр, до якого їй доводиться навідуватися через періодичне оніміння (настає і зникає безслідно), запитує її завжди таке: — Скажи-но, дитино моя, чому ти не вдягнешся ліпше і не зробиш зачіски, ти ж, в принципі, мила дівчина і мала б ходити до школи танців? Поглянь на себе, від твого вигляду стане моторошно будь-якому парубкові.

Анні, своєю чергою, моторошно від усього.

Пусте. З-поміж людей в доброму гуморі, які шукають тут нічних розваг і найчастіше не знаходять їх, позаяк це місто не годиться для розваг, ці чотири юні занехаяні постаті різко вирізняються. Зазвичай юнацтву властива свіжість, але не цьому. Якщо вони свідомо відкидають свіжість, нічого не вдієш. Розваг більше не шукають, бо їх вони вже мали. Аби не впадати у вічі, вони змінюють біг на удавано безтурботний крок. Райнер чіпляє під руку Софі, яка намагається поправити зачіску, зазираючи у темні вітрини ліворуч і праворуч. Вона справляє враження ще зовсім незайманої, такою вона і є, завжди виглядає так, наче постійно носить білі рукавички. Чоловіка це збуджує, однак ніколи не задовольняє. Через те доводиться вигадувати такі от наскоки, бо Софі декого не задовольняє. Втім, є ще багато інших причин. По суті, Райнер — мізки зграї, Ганс — її руки, Софі — така собі вуаєристка, Анна ж гнівається на все людство, що кепсько, бо гнів затуманює очі і закриває доступ. Щоправда, гарні речі, які існують, і без того для Анни малодоступні, бо їх треба купувати за гроші. Анні невдогад, що внутрішню гідність за гроші не купиш, на жаль, ця гідність якраз всередині, і ніхто її не бачить. Анні хочеться і зовнішньої, однак в цьому вона не зізнається.

— Людей не можна бити з ненависти, це слід робити без жодних на те причин, це має бути самоціллю, — по-вчас її брат Райнер.

— Головне те, що я б'ю, а з ненавистю чи без — байдуже (Анна).

— До тебе нічогісінько не дійшло, — каже Райнер зверхньо.

— От лайно (Ганс). — Цим непристойним виразом він хоче сказати, що порвав сорочку. — Стара знову зчинить бучу.

— Зараз поділимо все в темному підворітті, — каже Анна, — завтра ж купиш собі нову.

Райнер ненавидить своїх батьків, але й боїться їх. Вони його породили і тепер утримують, в той час як він розважається поетичним мистецтвом. — Страх породжує ненависть (Анна, яка в питанні ненависти могла б здобути вчений ступінь), якщо нічого не боятися, тоді нема чого ненавидіти, настає сіра байдужість. Тоді вже краще зразу вмерти. Обивателю ця ненависть невідома. Без сильних почуттів ми перетворилися б на бездушні предмети або взагалі померли, що й відбувається достатньо рано. Я люблю мистецтво в більшості його виявах.

— У мене ні до чого немає ненависти, — каже Софі, — бо не знаходжу в своєму житті нічого, що варто було б ненавидіти.

— Єдине відчуття, яке в тебе є, — твоя любов до мене, — каже Райнер. — Коли ми обоє встромляємо пальці в очі жертви, ми пов'язані одне з одним міцніше, ніж були б пов'язані в шлюбі. Взагалі ми проти шлюбу.

— Мені час іти, — каже Софі, — якій завжди час кудись іти.

— Ти не можеш зараз залишити мене самого, тому що саме тепер мені потрібен хтось, кому я можу все пояснити, — каже Райнер.

— У тебе ж є ще двоє інших, — додає Софі, — яку не розчулив цей випад, — поясниш усе їм. Мені треба додому.

— А твоя частка?

— Віддаси завтра в школі.

Ганс уже тягне кігті до грошей, слинява нитка в кутику рота тонко натякає на його жадібність.

— Зачекай, зараз, — зупиняє його Райнер.

— Тобі личить бити когось, — піддобрюється Анна до юного робітника, погладжуючи його біцепси; мати ніколи

його так не погладить, їй таке й на гадку не спало б. Цей рух сповнений двозначности, через що він стає чимось більшим за те, чим здається.

— Ти мені подобаєшся (Анна до Ганса).

— Ну, бувайте (Ганс до Райнера й Анни). До завтра.

Коли напруга спадає, близнюки прямують додому у восьмий район, де мешкають багато дрібних бюргерів, головню службовці і пенсіонери. Ці двоє теж належать до дрібних бюргерів, як недогризок належить яблукові, і почуваються вони тут як удома. Тут вони справді вдома і вже піднімаються сходами похмурого житлового будинку, нічого не торкаючись, щоб не набратися убогства. Тепер вони дісталися вершини, що на п'ятому поверсі. Кінцева станція. Разом з незатишним домом їх зустрічає знемога, знехотя відчиняє двері напруженню, бо в нього сьогодні ще є свої плани, для яких брат і сестра не потрібні. Брат і сестра знову поринають у свою повсякденність і зачиняють за собою двері.

Ось і квартира, а ось і батьки. У проміжках між розбійними нападами тут панує монотонна тиша. Діти невловимо вислизують з ролі дітей і входять у роль дорослих зі своїми обов'язками. І обидвоє не виконують цих обов'язків.

Довкола жалюгідної і старої квартири гromадиться стара імперська столиця незліченними комунальними квартирами. Гидкий, миршавий люд, частенько старигани, сновигають по них і носять до вбиралень і водогінних кранів у коридорі свої горшки і глечики то туди, то назад. З цього безперервного руху не виникає нічого продуктивного.

Серед усього цього інколи проб'ється геній, адже нерідко бруд слугує йому сприятливим ґрунтом, а божевілья — його межа, і він будь-якою ціною воліє вирватися з бруду, уникнути ж божевілья йому вдається не завжди. Вітковські не здогадуються, що й у їхньому смороді вже підріс геній: Райнер. Він уже до пояса вибрався з домашнього слизу і саме готується витягти ногу і пробно ступити нею, але щоразу провалюється, як ув'язлий в болоті носоріг. Якось він бачив таке у фільмі *«Пустеля живе»*. Голова, в якій поселився непоказний хробак його літературного таланту, у